

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Caput 7

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

Vide col.

ut pro causis istis ordinatis inferat, cetera
Vide apud Coletum.

Capitulum 7.

Capitulum huius cum reliquis conexpone glosis tractantibus
numbr: utiq; quonia' tam varios causarum modos in pte,
verubiq; receperit ne qd nile fortassis occasione
capiat epistolarum plura ee caarum gna qua' r.
Eundem quaternarium numerum aseruit neq; glosas.
Nos aliorum pteum exemplo p' gmatam qdam
dicemus et caa & ipis dimisioe. Deinde in pte
et s'gitur qua' hinc videntur breuitate disputabim.

Quid sit causa.

Quaestio 1a.

De causis agit a' in pte p' h' Logicis quae, et h' p'
ap' h' h' alit' t' atq; alit'. Item Logicis agit
De causis ea' r'oe ut ipse p'ncipia cognoscendi
endi q'ppe in' s'ire sit rem p' causa' cognoscendi
& tam d'no' p'ncipia qua' d'finitio in' p'ncipia d'no' legi
ca' p'ncipia ex causis p'cedunt. Metaphysicis
agit de causis quaternis caa & caarum dimisioe
Eub; h' d'no' ee' eub' aut e' caa' aut caarum.
At p' h' h' co' g' h' r'ca, caarum explicat h' d'no' aut
tunc ordinem h'nt atq; ad r'ca' tunc rem cognoscendi

Quaestio Logicis agit de causis

Quaestio Metaphysicis

Quaestio p' h' h'

auvratu' momentu' adferunt. porro patescunt neg. 2do
 2do phisico neg. ullo Metaphisico libro quatuor eam
 et finitione tradidit q' a' d'impione ory' unig' q' ^{Quare patescunt adferri}
 gemis seorsim d'p'riunt ea forte et causa q' ^{venit eandem quatuor.}
 comode no' una eor' explicari possit in qua eam
 oer' univoci' quentant: s' hac licet nipe' d'ari
 poet. q' quidem no' nemo eam vocabulum ory' cau
 sam q' quib' eadem no' no' tradunt. Atq' in' s' abis
 fuit hanc r'oru' uer' ac g'ricam in suis p'ob'g
 et clarare.

Solet aut eam confusa notione sic a' q' b' d'ari d'p'ri:
 Caa' e' id ad eum Epse segr' aliud. Cua' d'p'io bona ^{Deinde ad quatuor.}
 e' si b' it'igat. Notandum q' sic d'p'ri'ciaa' ^{ling' b'.}
 p'p'ria' eam' d'p'ri'ant spectari p'oe' p' p' p' p' ut ^{3. Hanc p'p'ria' eam' d'p'ri'.}
 nec q' d'ari est s' ordine ad effectum 2do relative ^{1.}
 quatenus ad suu' effectum ordine est 3o fortit' qua ^{2.}
 tenq' ab ea effectus in suo Epse d'p'endet. 4o no' ^{3.}
 n' spectat huc ut p' se notu' est cu' admodum
 imp'prie ac rudite eam d'icah: s' nec 2do modo.
 q' causa ut relatum' est nec nra' q' d'ari prior est
 suo effectu'. 3o modo sumpta eam ling' loci p'p'ria ^{Caa' q' h'ic no' p' p' p' p'.}
 e' ad posita d'p'ri' h'ora explicata: s' n' prior ^{ling' loci e' p'p'ria.}
 e' effectum suo si no' p'p'ie at nra' q' suffiunt.
 Ceteru' in d'p'ri' h'oe' nota nra' s' p' p' p' p' duo illa

1° definitio duo sunt, vocabula Aliud & Sequitur. Aliud ex eo p^otionem
 1° Verbu ALIUD sentia significat effectum secundum totam suam existentiam
 a causa disposita: nisi. n. hoc est idem producit
 2° Verbu SEQUITUR et seipsum q^o e^o impossibile. Vocabula Sequitur n^o significat
 q^o sententia logica s^o realiter processu & emanatione
 hinc physica qua unum intrinsece p^o se dicitur
 quid excludat v^o positum ab alio dependet. Per particula Sequitur p^o di
 1° Verbu SEQUITUR no^o explicatam excludit tunc hoc adverbium intrin
 sece illi effectus ad quos si bona q^o sequitur sequuntur
 ca^o: ut visibile est & homo est dies est & d^o est
 est in t^o nec visibile sit ca^o sicut nec dies hinc
 2° Verbu SEQUITUR viceversa vocabula p^o se Excludunt effectus
 & ca^o p^o aures ut Musici album grammatum
 respectu edificij. Hoc adverbium directe excludit
 3° Verbu SEQUITUR Intra conditiones s^o q^o ca^o no^o causat eum
 modo s^o qualitates & cetera dispositiones q^o effectus
 effectus t^o indirecte pendet. Per adverbium pos
 4° Verbu SEQUITUR sine requiritur privationes ex q^o sunt contra
 natura: Ignis. a. fit ex non igne no^o ignis t^o
 minime ca^o est ignis in igne positum ab eo
 no^o dependeat & sic et ceteris privationibus.
 Obiecta. Dicitur effectus a^o natura & forma realiter no^o distinguuntur
 multis in q^o et a^o sine parte aliqua: Nam caliditas
 est effectus ac p^oinde adaequate idem realiter

Obiectio 2da.

n' necessari' inter ea q' essentia n' differunt nec ad
quale n' nec inadaquate quo modo se et at
tate cu' esse comparati. Et do obijci. Id q'
e' primum in unoquoq' genere e' causa reliquorum eius
generis: s' dicitur quaedam in generibus prima q' n' sunt
causa reliquorum: s' aliquid e' causa a quo aliud p' se
n' pendet. probat. Minor: q' candor est p' se
in genere colorum de hinc p'm. inter oer qualitates p' se
sensu cadentes q' t' n' s' causa reliquorum.

Solutio.

Respondet pronuntiatu' illud nem' esse in se
s' p' se prima in aliquo genere causalitatis quomodo
primum efficiens e' causa omnium reliquorum dicitur
sine fine omnia finis reliquorum. primum
n' s' p' se primum in genere p' se causalitatis id est
in se p' se aliam categoriam cuiusmodi s' dicitur
p' se n' optere e' causa aliorum s' p' se
veling. Et t' n' q' ita primum est utique una
in causa ~~est~~ exemplaris aliorum quatenus e' vel
mensura cuius maiori minoriue propinquitate eorum
p' se affirmatur. Alij hoc d'c' affirmant, eam
e' ad q' p' se seque alium ex eo p' se q' t' n' ut for
malit' ut eminent' adaequate ut inadaquate p' se
dicitur eiq' q' seque p' se. Constante p' se

Alia de se causa.

putat 230.

Item hoc nō est quod si quod dicitur quod rei causā
nigrius tot et si ponenda causam quā
Ita tñ + q̄diones sua Ex quō cui respōdet
Māa. rda prop̄t Cuius cui forma. 3tia
quo cui efficiētib. Ita cuius grā cui respō
det finis. plures res vide apud Arist.
metaphr. c. 7. q. 1. sect. 4. Corinthe. in c. 7. de
col. 2do p̄v. cap. 7.

lege Tertuliani

putat plures esse causas
quā +. nō est exemplar

Sed videtur esse plures causā quā +. v.g. Ideali
ne exemplar Manifestū est esse causam in re
nec totos q̄d agant unig imaginō ac p̄tū hūm
aio comp̄tēsam nō sicut ad quā p̄tū hūm
effectū oed efformāt. Unde sicut p̄tū hūm
domū maaten officii a domo q̄ est in mente. ar
ficiū. & sanitates q̄ fit in corpore proficiū a san
tate. v. sanitatis idea & forma intelligibīlī q̄
in mente Medici. Accedit q̄ sicut dicitur q̄
fit ex quo fit facta ita q̄ si p̄tū hūm
titudinā fit facta. & sicut dicitur q̄ efficit effici
ē efficiētib. propria sui & distincta ca. Ita
id ad cuius p̄tū hūm effectū efficiētib. propria
ut ca. nempe itaq̄ ut exemplar. Necesse
ad ullū ^{caus} rem renouari p̄tū hūm ad unig
ut nemo nō videt. non ad formā; Na forma

Ita dicitur quod ut e causa vera informat mater per seculo quibus
 Efficiens: quia efficiens est unde 10. Motus per se
 non ad finem quia exemplaris
 non ad finem quia cetera non fieri hinc clarius patet. Constat
 quod Exemplar proprium cause generis

Varie fit hoc et res sententia. Sed et dicitur
 et per se reuocant ad causam exemplarem ad causam
 efficientem: sed hoc non videtur potest dici nam ut recte dicitur,
 et foras loco cit. sect. 5. Exemplar quatenus
 exemplar est non est quod efficiens in effectu
 quod sicut in quadam imitatione passiva nec con-
 uertit ad actionem ut influens sed ut extinguitur quo
 terminantur: Necesse autem est ut omne
 quod reuocatur ad aliquam causam participet
 in eadem forma: Quod si non fiat, nullo
 modo reuocari ad illam reuocari. Si dicatur
 quod forma agentis de instrumentata reuocatur ad causa
 efficiens quod est exemplar. Sed hoc negando con-
 sideranda sunt in forma agentis de instrumentata quod
 de se non est efficiens ad agendum utitur sed aliquid efficiens
 de se non est efficiens ad effectum: Forma quod est causa
 agentis ad agendum non a forma
 reuocari de in forma agentis sicut videtur est in

Vana sententia per se
 per se habet

Obiectio.
 Solutio.

calore ignis: Invenitur uero reus carum ad efficiendum quod nota movet & actione agentis esse, quum. Itaque reuocant exemplar ad finem alij ad causa fortiter inter se huiusmodi realitatem ut patet & patet paulo post clarior. Itaque quod erat causa exemplare non est uera & per se causa, sed autem quod non est accidentis effectus, ut exemplum imitatione fiat quod uere est in seipsum & seipsum uero quod non imitatio est sola sed inuentione quod sunt. Denique quod in rebus naturalibus non agentibus fit non inuenitur Exemplar cum in diu solent esse carum in rebus naturalibus reperi: Quod exemplar non est causa per se. Verum hoc parum robustum est. Nam in primis aut effectus quod fit ab agente per se pendet ab aliquo exemplari. Hoc exemplum illa arte facta proprie est exemplaria ut bene obiecto cum in illis externis effectibus produci possit. Sed iste uero uultus rei per artem faciendam dicitur exemplar est; non in quantum quod est uere est signum representationis rei faciendam sed quatenus subit in eam naturam, aut subiecta quo patet imitabilis est ab artifice. Denique licet effectus naturales profecti ab agentibus si cognitio non pendet

Itaque sententia.

Itaque sententia.

Itaque sententia.

proprio & im edicte rei caa phiculari ab ex
 emplari; pendent in ab exemplari rei caa uni
 versalis nempe rei q ad res produci deb
 cum causis & diis gaurit: Et ab illis exemplaribz
 in mente caa virtissima existenti bz magis pen
 dent res naates qua res artificiales ab exem
 plaribz in mente artificis existenti bz. Hic ita
 se habet dicitur in font. tuo ut: & in col. 2do
 q. 7. de: Exemplar in rebz artificialibz ee
 a se distincta a ceteris; id q et fides hic
 in Metaph. cap. 2. asserunt in dicit & dicit
 causam generis ee forma aly exemplar. probat: probat
 via si no eet p se caa a rebz distincta
 q sit ab aliis qd no eet q ad una ex reliquis cau
 exemplari. Hic reduitioe p tineret: p hoc e' falsu. Ceter.
 probat Minor: Quia dat effectus esse p se
 p tineret no reduitioe p tinet ad una ex reliquis
 quatuor. Quia si forma in formas seu artifi
 ciosa in exemplari forma gferat & altera ad
 altera reducenda sit tanq & dicit ad primi
 talem ois in formant & artificiosa ad exempla
 rem reducenda sunt; no e' manifesta: quia

Nostra Sentia
 Exemplar in rebz artificio
 sibus e' a se distincta
 a ceteris.

causetas forma intelligibilis suapte sua ante
 dit causalitate, forma informans & inhaerens
 fit; itaq; illa ab hac causandi vim mutuam;
 cum prae sit artificem opq; ipse interiq; efform
 re de intelligibilem forma imitatioe passiva ab
 terna forma exprimi qua formam, nam, inter
 mare. Practica qd exemplar e prototypa
 cuo essentia rei cuiq; est Exemplar Forma
 uo in dmta ab agente e participata qd
 illog similitudo. Dicitur 2do licet Exemplar
 fit caa physica respectu agentis particularis
 in 2o diu causam physica quatenus ut dictu est
 or res naturi a Deo cuo causi e dicitur
 similitudinem eius idae seu forma intelligibilis
 qua ab omni aternitate in mente sua ut qd
 videtur ab ipsa divina entitate n' impingunt
 nisi ree ut docent Theologi in sa pte 2o qd
 15. Quod aut exemplaria hac divina a
 ete dicuntur caa physica in de potest qd
 ipse deq; dicitur caa virtus physica quatenus
 gursu suo gnatu ad res physicas quatenus
 efficiendab gaurit: Imo Luther 2do physica
 Cap. 3 q. 2. art. 1 putat Deum p' hoc exemplar
 ree

2do dicimus.

Dicitur exemplaria hinc
 deo causal physica.

x. causas in cor duntaxat quas si specificationem
p[er] se voluisset i. t. tm aut et quinq. addito
exemplari p[er] multo plures numerare debuyset
ut ex statum causarum diversis opud ipsum
in re p[er] h[ab]et alios p[er] h[ab]et usitate liquet.

Quoniam utrum instrumentum
sint causa p[er] se.

Instrumentum difficultas est et instrumentum non sicut causa p[er] se sicut
sunt instrumenta proprie dicta & diversa ut serra
semita &c. sine improprie dicta & commata ut ca
lor ignis &c. Redeo quod sit et calore & p[er] h[ab]et
instrumentum instrumenta proprie dicta reduci ad unum
efficientem i. n. in sua p[er] in principatis agentis
agent & movet licet p[er] se ad productionem effectus

Solutio.

concurrat. Ex quo intelligitur instrumenta dici i. p[er]
causam p[er] autem: Nam causa p[er] autem sit illa quae
duntaxat confit p[er] se ut Mafium artificis; aut sunt
illa q[uae] contingunt & non s[ed] eodem modo agunt
quomodo accidunt et instrumentum dici p[er]. Proinde
manifestabitur notabit in instrumento proprie dicto
q[uae] agit p[er] ^{nequm} ~~verum~~ p[er] h[ab]et p[er] h[ab]et et ad honorem
sua virtutis: Altera q[uae] illi quomodo in h[ab]et
& ab intrinseco principio ut serra serra dicitur
p[er] h[ab]et q[uae] illi quomodo forma propria & notetur
na. i. ad accurrendum & hoc e[st] illa virtus serra dicitur
quo instrumentum proprie ac dispositum operatur

Quoniam utrum
sint causa p[er] se.

Dubium e[st] an
Instrumentum proprie dicto

1.

Instrumentum proprie dicto
na. i. ad accurrendum & hoc e[st] illa virtus serra dicitur
quo instrumentum proprie ac dispositum operatur

ad effectum causae principalis nec est efficacia virtus &
 alio instrumentalis cuius a quoniam instrumentum a
 principali agente. Ab hoc virtus seu alio est 2da.
 quae quoniam instrumentum ad agente principale in
 sit aliud est. quae usque seu motus ipse velut passus
 & applicatio instrumentum ad effectum causae princi-
 palis, quae usu & motu paratissimum instrumentum ali-
 quod sit in motu fundamentum in priori illa virtute causae
 quae in principio sequitur est.
 Cum ad defectum non debet argui quod in dicitur quod potest
 ad existimandum aut inipsum ex universalibus & causam
 quibus aut certe pauca in veris causis esse nu-
 meranda 1° quae proprie loquendo id solum dicitur, 1°.
 da causa est quod res est at solum solum est id quod
 quod res est solum. Nec enim dicitur rem esse quod natura
 solum ex natura dei. 2do causa & effectus sunt correlati 2da.
 na; effectus autem a solo efficiente dicitur ut
 ex ipso in natura est aptum. 3ta causa in natura 3ta.
 nulli ex se alio habeat ut fieri nulla res potest
 effectus ab ea se paratissimum. forma itaque quod definitur
 esse id quod dicitur esse res nulli rei in natura dicitur
 potest: Nec natura quae quae res est aut antequam

forma introduce re h^o composita in solis ab eorum
piat esse ut ab illo q^o primo fit ac prout de sep.
Ad^m respondet si illud pp quid late sumat
nullus ex + indigat causam q^ontz a ueritat
re ee excludenda; si u^o sumat prope ac
specialim pro eo q^o est Cuius gratia
C. hac. n. peculians & usu tritissima est ^{fideli} ~~com~~
uertonu^m gratia. Dubiu^m no^m ee quia sola

Respondet ad 2^{am} q^ontz. Dicenda. Ad alteru^m d^o si ca^o q^ontz
re h^o in ordine ad effectum spectato effectum in
no^m origine q^o etimologia d^o si q^ontz
soli efficiet ca^o nome^m neceri: uerum
Ag n^o si ea re spectat q^ontz nec lapsi
grateat. quasi sedem cadent s^o raro & apu^m q^ontz
moticos q^o uertonu^m etimologias p^osequit
Ad reliqua patebit ex i^o q^o proxima sequenti
questione dicent.

Ordine causam inter se q^ontz & alia multa in
causam explicatione cumulatione spectanda

De ordine causam in p^o apud col. 2do p^o q^o 7. porre qui et a p^o
se uide tolet. diuine possit in ca^o effectum suo nobilit^o Ag qua
V^o ca^o fit nobilit^o effectum ut comode responderi soet memoria tenendum e^o q^o
NB. initio hui^o disputationis notauit; ca^o 3° p^ontz

27. q. 6. art. 2. Quia materia & forma seipsas in se
te ununt, nihilque a generante seu causa efficiente
accidentibus quibus materia ad recipientem formam idonea
redditur non est opus ullo tertio medio quo inter se
uniatur, compositumque constituant. Negandum tamen non
est, eandem illam differre ab eo quod causa nominatur,
saltem ut modus rei a re: Quia cum aliqua res
se se habet ut alterum secundum alterum non solum in actu
sed et in potentia quod in altero possit; necesse est
inter aliqua inter ipsa intercedit: At vero res quod
causa appellatur secundum causalitatem potest apprehendi
claris est: quis enim materiam formam v. g. secundum causalitatem
ratione conueniunt potest negari. Constat etiam potest eandem
secundum causalitatem sua existere; quod eadem causalitas ad
nisi rei nisi cum actu ad effectum conuenit: quia
ille modus se habet nihil aliud est quam ipsa res quod
terminatur ut actu conuenit ad effectum. Forma
autem potest existere quia actu materiam informet & conuenit
ut patet in anima rationis quod se extra materiam
cohaeret. Item materia secundum diuina uirtute forma
et si nulla in se habeat formam respectum cuius
propria causalitates adiuuuntur. Modi uero
sandi in ipsis rebus quod causa appellari solent uirtute

NB.

ac potestate gignendi; à qua potia in actu ex eunt
 quatuor causas oblatas à abitis atq; regis naturis sub
 eadem ad calorem suscipiendum aptis gignens ex propria
 sua caandi virtute ac volut potia in actu pro,
 colit calefactionemq; producit. His ita effectibus
 ad penetrare ac distrahendos utriusq; causam huius ma-
 teria se: ac forma caandi totam esse gignens.
 Explicat autem hic qd se de principali sola materia
 ex qua fit compositum sine corpore naturale
 patet qd huius explicat hic causas corporis na-
 turales sicut in seipsis principia at sola materia
 ex qua compositum est causa corporis naturalis qd.
 Verum n. est qd Euclio 2do Phys. c. 3. q. 3. debet
 notari nam non est causa materialis respectu forma
 sed respectu compositi sicut de forma causa fortis
 est eiusdem compositi respectu; eodem modo finis.
 Efficiens si proprie loquimur. Quando usq;
 iam obtinuit ut ipsa quoq; causa dicant sibi
 vicem causae. Sic materia dicitur causa forma eam
 recipiendo & sustentando forma vero causa materia
 eam perficiendo & informando. Efficiens itaque
 dicitur causa forma eam ex materia potia educi
 do; dicitur tamen quoq; se remote causa materiae quatenus

Quare hic triplex
causa Materia.

Causa respectu materiae
causa materialis.

Quare materia dicitur causa
forma. Et forma causa
materiae.

Efficiens est inchoante
causa prima. Causa.

Efficiens est inchoante
causa materiae.

qua' totu' gstituta. Veru' quibz' compositu' natura digni-
tate plibz' suis excellit ita gstantior ac fortior
est ma'e & forma causalitatis erga effectum quam
mutua eamdem inter se: q' quo gsequens est
q' prior illa quasi ma' q'dam sit ad eam posse
uore atq' adeo q' velut imperfectu' q'd ac inchoa-
tum referat & ordinez ad posteriore' tanq'
ad q'd perfectu' & suis in modis complectitur.
Quod ad forma' attinet omnis eig' dicitur in q' g' g' f'at
nihil. ergo dicitur causalitatem eig' proprie ac p'prie
niam ee non ut agat ut efficiat ee no' quo ager
git (causare - n. latig' patet qua' agere & efficere)
ut seorsam cu' composito intrinseco amittat tanq'
informante illud in certa spe gstituta. Obij
efficiens dat esse ei q' non forma. p' deo utaq' obiecto.
causa' dare esse, forma fortiter & seipsa p' uocatione
intrinseca & essentiali. Efficiens aut' dat esse effectui
& se se dando p' actione sua effectui imprimendo. Obij
ies 2do Forma q' nititur dicitur in re g'ratu' uer' potig'
ee effectus qua' caa' p'prie ga ab efficiente educit ex
otia ma'a q' no' e' caa' p' effectus. p' deo ee causam
& effectum diuerso modo: causa' respectu compositi quod
in esse specifiico intrinseco constituit: effectum et modo
aliquo quaterq' ab efficiente fit ut potig' confit' ut

Quo p'prie sit causa,
sicut forma.

Obiecto.
Re p'prie

Obiecto.

Solutio.

p[ro]p[ri]et[ate] modis differunt. Na[on] v[er]o ca[us]a d[omi]ni agnosca[re] e[st] p[er] d[iff]ere[n]t[ia]s i[n] p[ar]t[ib]us
 q[ui] effect[us] sibi d[is]similes ac s[im]iles i[n]ter se d[iff]erentes p[ro] d[ist]in[ct]io[n]e
 Quat[er] i[n]q[ui] ca[us]a est sol: p[er]iculosa d[omi]ni uniu[er]sa q[ui]
 effect[us] sibi s[im]iles ac s[im]iles i[n]ter se g[er]entes producat.
 ca[us]a v[er]o d[omi]ni p[ri]ma; reliqua s[ec]unda: Quamvis 2da.
 p[er] ca[us]a p[er] d[omi]ni d[omi]ni v[er]o i[n] d[omi]ni numero[n]e. Nam
 sol[us] d[omi]ni absolute & s[im]i[ter] ulla restrictio[n]e e[st] ca[us]a p[ri]ma. Ab
 v[er]o d[omi]ni d[omi]ni effect[us] i[n] fieri, s[im]i[ter] & d[omi]ni d[omi]ni. 3ta.
 i[n] d[omi]ni d[omi]ni i[n] fieri: postq[ui] effect[us] producat
 d[omi]ni nullo ca[us]a p[er]iculosa g[er]entes p[er]iculosa n[on] aut
 p[er]iculosa g[er]entes ca[us]a v[er]o p[er]iculosa ca[us]a p[ri]ma 4ta
 d[omi]ni d[omi]ni illimitata q[ui] d[omi]ni virtute[m] nullu[m] limi
 tate[m] i[n] d[omi]ni i[n]scriptam ut absolute ut d[omi]ni; ut i[n] d[omi]ni
 s[im]i[ter] d[omi]ni ut calu[m] sol & s[im]i[ter] caetera i[n] d[omi]ni
 p[er]iculosa: posteriores d[omi]ni limitata cu[m] d[omi]ni virtute[m]
 d[omi]ni effect[us] unig[er]entes s[im]i[ter] producat ut s[im]i[ter]
 d[omi]ni d[omi]ni. V[er]o ca[us]a ab alijs remota uocant[ur] gla 5ta.
 d[omi]ni p[er]iculosa qua[m] effect[us] & q[ui] ca[us]a i[n] d[omi]ni d[omi]ni
 d[omi]ni u[er]o p[ri]ma q[ui] i[n] d[omi]ni d[omi]ni d[omi]ni
 ca[us]a i[n] d[omi]ni; d[omi]ni ab alijs i[n] d[omi]ni ca[us]a mediat[ur] d[omi]ni
 no[n] sua virtute[m] p[ri]ma attingit s[im]i[ter] effect[us] d[omi]ni
 alia ca[us]a mediat[ur] quo p[ri]ma mediat[ur] e[st] ca[us]a mediat[ur]
 s[im]i[ter] s[im]i[ter] qua[m] no[n] s[im]i[ter] virtute[m] p[ri]ma
 q[ui] p[ri]ma attingit: mediat[ur] u[er]o illa q[ui] d[omi]ni mediat[ur].
 p[ri]ma p[ri]ma virtute[m] attingit effect[us] quomodo

2da Simp. 10.
Dylog. 2. 10.
109.

igni legni calefaciendi caa est.
Dividitur et caa efficiens in totalem & partialem
& modi loquendi splendi accipiunt. 1o qdem ut
caa totalis illa sit q in suo gne totum effectum
su gursu alteriq caa eiusdem ut diversis ordi-
nib. producit: partialis illa q in suo gne totum
effectum n. producit, su gursu alteriq caa eiusdem
ut diversi ordinib. 2do de longe usitataz accipi-
caa totalis pro ea q in suo ordine & gne totum
effectum producit sine requira aliqd alteriq ordinis
sine nox: partialis ^{pro} ea q nec in suo gne nec in suo
ordine totum effectum producit. V.g. 2da g. creatio
Adami fuit caa totalis 1o modo eo q su gursu
caa secunda cu se solo produxit: produxit
n. Socratem & Zenonem e caa partialis 1o modo
totalis 2o modo, eo q licet ad eos producendo caa
2da concurrerint non ta alie ordinis eiusdem fuerit
parentes Socratis et caa totalis 2do modo eo q
licet fuerint concursu accipitur no ta fuerint in
cursu alteriq caa partialis eiusdem gne ordinis
Sed qn duo Socrates trahunt aut ferunt pondus quater
se solo trahit aut fert sine aliq ad se
possint sine nox tunc uterq e caa partialis illiq
tractionis &c.

NB:

Proterea dividit efficientes in subordinatas & non sub, 3ta Divisio.⁷⁵
 subordinatas: Non subordinata illa est quae nullo modo a se quaeritur non subordinatae.
 minime se dependet ut ignis aqua &c. quarum nulla
 pendet ab altera in se invicem generatione & operatione.
 subordinata causa efficientes illa est quae non a se quaeritur non subordinatae.
 se invicem se dependet; & est ad se respicienda aut non. ^{Haec 2 plures.}
 essentialiter aut essentialiter subordinatae prioribus quibus quaeritur prioribus.
 illa est quarum una absque altera non potest operari
 altera non fieri suo dependeat; ita subordinatae
 hinc patet. posterioribus quibus illa quarum altera quaeritur.
 absque altera non potest operari: sic subordinatae
 similes utrobique; nam particulariter de ducere regno,
 effectus suos in utrobique & in concorsia: Nam
 de se solo potest de se solo potest esse effectus producere ea
 iam quasi legem sui statuit ut quaevis
 rationem non miraculose sed naturaliter
 ad se ducere velit. Haec pro persona dicitur <sup>Haec duo causas, quibus
 essentialiter differunt.</sup>
 rationum pro differunt quibus pro quibus essentialiter sunt,
 ratione possunt se eundem speciei ut patet essentialiter
 aut subordinatae minime quippe in essentialiter
 subordinatis altera ex ratione sua dependet
 ab altera in causando, quae essentialiter non datur in
 eorum speciei eundem; sunt enim ratione sua pariter
 in causandi facultate. Quod differunt quibus essentialiter
 essentialiter subordinatis necesse est ut ratione causandi

Sic forma v.g. q̄ est principiu' motus & aliu' motus ignis sursum dici solet efficiens illic motus
hinc alia rōe dicitur dicitur atq̄ forma efficiens
hinc physici dicit principiu' motus ut quo ipsum
efficiens ut quod. Deniq̄ notat q̄ licet ipse
efficiens illud dicat q̄ aliud a se & extra se
efficit illud in supposito et eē efficiens q̄ in se
ipso atq̄ efficit. Obiicitur q̄ rōe motus
attigat mutatio physica in deficiente efficiens
tunc eē deum ut res creant nō eē causā efficiens;
q̄a nec creat res creant s̄ naturā
physicā. R̄deō nō eē causā efficiens physica
ut creat eē t̄ causa efficiens q̄a efficiens
atq̄ potest quā causā efficiens physica. Si itoz
dicat; deum ut concurrat ad productionē
reatus in causis 2 dicit rōe potest dici causā
causā q̄ppe q̄ movet in motu & mutat in mutatu.
cu' t̄ efficiens eā movens et ipsa movens dicit
at R̄deō t̄ rōe efficiens eā physica solutio dicit
dicitur ut sit principiu' motus in alio; id q̄ fieri potest
et si ipsum efficiens nō invehit ac movens. Nā
causā hęc inferiora gignit corrumpit alterat ut
ipsum alterat gignit aut corrumpit
efficiens causalitatis q̄ attrahit ea q̄a hinc
do. Jam oēs q̄sistit in eo quo posito se ipsum
explorat

Quandā proprie dicitur
Efficiens

Obiicitur q̄a

Solutio

Alia obiicitur

Solutio

In uno q̄sistat causalitatis
Efficiens

explicato caa d' ab omnibz aliaru' causam' g'ribz disp
 tiata: & quo remoto alia nulla r'oe caa est. Veru
 d'na' ihu' sit admodu' e' g'ho' acc'um. Neg u' hanc
 r'oe salu' explicare u'endi. It' q' d'icit' causalitatz
 efficien' in h'c g'p'ere ut d'at' ee' effectui n' forma
 g' aliu' e' h'c' s; effectus ee' productiue sine efficien' pro
 ducat tota' substia; ut d'eg' u'ne res creat; sine
 p'tem ut ignis ignem g'm'at; sine aam ut ignis
 aqua calefacient: q'a' n' h'om'ing' q'it' u'lt'ing'
 d'na' sit illud tandem quo efficien' formalit' ut
 tale est effectui largi' ee' efficien'. S'ibz u' p' Melin' d'icit'
 d'ca' h'c' u'lt'issim' u' d' r' ap'ere ee' in' 7'of' 1' d' Metaph:
 2 q' 5. f' 7. acti'oe' ee' g' r'alem r'oe; causandi
 efficien' caa. D'it' q'a' ee' agent' p' acti'oe' d'
 fort' agere; sine p'et' h' quaten' agit aliq'
 sine quaten' agit in aliq' sine quaten' edu
 at forma' e' p'otia' n'ca' p'ub'it' h'ic' u'ing'ing' si
 ne quaten' forma' n' d'uit; sine quaten' r'oe
 eff'it' ex n'ilo sine quaten' ex aliquo: s; ee'
 efficien' e' agent' q' d'ic' s' h' d' r' confirmat' q'a' p'osta
 acti'oe' n'ox' it'iq'it' caa' agere ea u' f'ublata nullo
 no' id' it'iq'it' u' d' p'oe' quantum' caa' acti'oe' p'o.
 Deinde q'a' r'el'io' agent' h'ic' in acti'oe' fundat'
 re d'ezig' q'a' p' acti'oe' h'ic' g'nerat' ab om'ibz
 aliis causam' g'ribz. Sat' am'ode' s'ecernit' u'ertu'

Sentia q'da' q' ta non placet.

Melin' d'icit'

probatur

probatur d'o.

Quo agitur non est
petur.

13

Obiectio 1a.

Solutio.

Obiectio 2da.

sententia haec ita est accipienda ut in alio causato
 cunctis tunc dicitur aliter non solum pro inflexu
 fiat sicut inquit: Quia in fluxu seu alio loco
 explicata plane sequitur non enim agens terminat
 esse id unde per oritur mutatio: Tunc n. dicitur unde
 per oritur effectus sed mutatio ut per hunc itaque de
 ipsa mutatio sed in fluxu seu origine mutatio
 esse agens tunc in istis agentibus per motu mutatio
 nonne agunt. Obiicit 1o. Illud non est aliud quam
 effectus sicut fit seu effectus ut est in fieri effectus
 est ita & alio causato, aliqua se priora sequit.
 Hoc non potest esse alia quodam alio alioque in inflexu
 abeundum est - 2o effectus causato non est alio.
 Videtur alioque sicut in inflexu sua realia esse sicut
 in dicitur fit & sub hac re posse esse per se
 effectus quatenus eius effectus comprehendit: per eandem
 spectatam sicut agens illius instrumentum effectus
 per se esse per se esse causa a qua licet dependet
 non tamquam dandam esse aliam in media causato
 talem: sed quia id quod ita a causa pendet ut sit ipsa
 causalitas nequaquam alia causalitate indiget: sicut
 nec existens aliam existentiam qua existat nec
 alio alia possit alioque qua fiat. Obiicit 2da
 Causalitas debet antecedere esse id quod a causa oritur

sed non solum effectus sed etiam quod ipsa à causa efficiens
 quod alio modo dicitur efficiens causatur. Maior
 patet quia quod à causa omni contingit ab illa omni qua
 tergo forte causa est illius productum. Minor pro quia
 omne autem proficitur à causa tanquam ab egerit pro,
 ipsa cuius virtute autem egerit efficiunt efficiere
 solent. Ideo distinguendo maiorem dicitur ante ratio.
 eade omne id quod à causa omni simpliciter & quomodo modo
 ergo; dicitur antecedens omne id quod à causa omni ut forte
 causa est concedo. Jam licet et ipsa causalitas omni
 utur à causa omni tamen ab illa quasi manet &
 ab illa simpliciter non ab illa prout forte dicitur
 quia per virtutem tanquam propria & fortiter ratio sic
 formali causa ostendit.

Quomodo causa particularis efficiat
 Certos habeat se ad causas
 Veteres & vicinias.

Quaestio. 5ta

Quia est de re sententia quod dicitur apud col. Vide col.
 2do p. 98. Nos rem omnem hanc sequuntur effe-
 ctibus completorum.

Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.
 Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.
 Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.

pauca fieri potest. sed negamus agere quoniam &
 gloriare suavitatis atque admirabili dispositio —
 ut divina providentia res efficiat per se solo deo
 efficienter subtracta omni agendi virtute causis & dicitur
 Summi. n. boni est sese coicere: Quia ut in re magis
 sese coicet quia totum hunc creatis improductiva
 insertiendi. Ad 2^{am} respondet omni quoniam deo & respondet ad 2^{am}.
 per se ipsum agendi modum; sed tunc in eo non consistere
 ut deo non admittat quodam aliam causam effici
 entiam: Quia eam non admittat quod ab illis dependen
 seat ut quod absque eorum opera se solo cadit effecta
 producere non potest sed ut ipsa eadem dignitate
 imperat quod agendi non nullum arguit potest esse,
 autem aut imbecillitatem. Namque quod maior
 minor explicanda est: si enim vellet absolute ac proprio
 maiorem esse perfectiorem edere effectum se solo reger
 da est ob causam iam iam allata: si autem vellet mai
 orem perfectiorem argui quod agendi opera se solo
 qua simul cum alio cuius opera & administratio operat
 concedenda est sed sic agendi modum in deum non cadit.
 Ad loca Scripturae quod attinet non negat absque causis & dicitur & respondet ad 1^{am},
 sed sua efficientiam sed docet eam absque deum in sum. ca. de deo Scripturae.
 se & auspicio nihil valere: Interon legit ibi et soli
 gratia operum quod comparari tunc ad deum ut ad causam
 principalem referri debet. Nec merito proinde
 licet operum ob sua velis causam & in se agendi

facultates ademt: Quod 1. eam inerti et hinc qua
titati s; formis ta' substantialis qua' auctabilis esse
in auctu reformit: Etiam aut eam de, fortissim
effluentia' Am' abest ut in' habeat quantitas ut
eam ut m'pe adinet quidem ignis quo maior
est eo' longis calefact' & gleba' terra quo uasti
or' eo' celeris desum' fere modo illi' aquaale
ut nitensio' hinc' par' s; tary' p' hinc' genitab' con
desit. Adde q' eadem' Quantitas' dum magis
extendens auctib' magis' fulcum' p'bet utq' dicit
hoc' ipso' corpib' p' hinc' mutui & ad' agenda' ueris
in' g' tary' ueris' subministrat eorundem' agenda' fac
tatez' nunc' in' modum' p'ouet: Neq' u' p'p'e
d'gest' s; ueritate' peculiaris' q'dam' p' hinc' p' hinc'
illapsu' quo' p' hinc' corpus' s; p' hinc' p' hinc'
abunde' n' agenda' in' se' mutui' sufficit' s; corp'
hoc' dogma' falsu' est q' tigna' minime' d' hinc' hinc'. Est' u' dogma'
hoc' ad' ueritate' p' hinc' ac' p' hinc' ueritate' ueris' p' hinc'
rer' ut' fuerit' aut' debile' ueritate' ueritate' hinc' hinc'
claris' p'bet. Sane' fides' in' hinc' ut' m'pe' s; hinc'
paraly' ueritate' ueritate' p' hinc' ueritate' ueritate'
obuia' & p' hinc' hinc' ut' no' p' hinc' ut' hinc' p' hinc'
p' hinc' ueritate' ueritate' ad' eog' ad' ueritate' ueritate'
no' u' tam' argutis' ac' uer' s; p' hinc' ac' ueritate' ueritate'
pellendi' s; hinc'. Neq' aut' hinc' ueritate' ueritate' ueritate'

Hoc dogma falsu' est
ostendit

quæz calefere & id genus alia sensu manifesti ma:
 Net absurdo se liberant in dicunt a se huiusmodi acti
 ones ^{regare} ~~ignoscere~~ s; aliam eoru caus dilatare: Na
 in sensum viduo corp omnium bonum a fine acce sol
 esse lucem mittat & quibz vult profecto sensum
 regare quinnih q absq ueritate argutno negant
 cas funderoer ipsarum et rerum ept in qbz des,
 hendiur. preterea si sol no uere illuminat &
 aqua uere no refrigerat se qz coha corp usum b
 quendi bonumq iudicium a ee uera ea puzri
 ata qbz id offering: Nec n ut illa uera sint
 pati e Deum sole pte lucem fundere ut ad
 aqua presentia q ducero pigiditate: Na in deg
 aqua pte pte et calore gignere no nuz
 equa qua ignis diceret naa sua calefere: Imo
 & uero qz diceret procreatu fructu a lapide
 si deg ad illuz pteiam argeli q uerisset alia
 argutna uide apud col. & conuincit. Vide col. & conuincit.
 ffserho 2da Non solum factu uera pteia puzri puzri
 gnam s; hucorum quoz & eruen est gteia
 solas creaturas agerol in imediato & uimali dei
 co uofu e gha gnamda 2do dist. 1. q. 8. & dist. 34.
 q. 1. q. 2. hanc altera extena opitudo nuz puzri
 sic probat 1o Si deg caa 1a & uerit ad puzriore

Vide col. & conuincit.

2da dist. 1. q. 8. & dist. 34. q. 1. q. 2.

V.g. calor et conurit actu & indirecte aut givrit
eadem ratione qua calor & ducunt, aut diversa. Non
eadem qd eadem numero utro à duobz distinctio
dini agentibz p'fusis à pt: No' diversa qd aut
p' illam actione, ca'ca utrius p'ducere totz effectz
& hoc non qd alioga ca'ca p'ticularibz quibz est
p'p'uarag: aut p'ducere tm' p' alig effectz &
tunc ca'ca utrius est tm' ca'ca partialis reg' et conur
retet cum ca'ca p'ticulari ad producendu' idem p'du
dem cu' ca'ca p'ticularibz unam p'tem p'ducatur
aliam p'tem. Et do. Si actualis dei quibz reg'at
idcirco reg'at q' ca'ca natur' suis utrius no' p'ori
effectu' producere: s' p'ca non reg'at p' p'tem
Minor qd calor v.g. octo gradus p'ducere p't
calorem sex ut quinq' gradus in effectz p' no
super p'fectione ca'ca. Nec reg'at actualis dei
quibz ut ca'ca p'ticularibz d'terminet ad hunc ut
illu' effectm p'ducendu': hoc n. uniu' agent
um natur' ab initio tributu' & alig' m'itum.
Nec reg'at ut agent' nature applicat ad effe
ra' hanc applicatio fit aut alio' agent' natur'
opa aut libera s'oi' voluntate: & quibz dei
minimo reg'at. p'terea q'tio ad' talis quibz
dei tollere voluntate' nra' libertate' s' enim

probat rdo.

quibz h'c

n. in idem unum rei alterius actio tribui ut eadem
effectus producat opus ipsius effectus pro ea quae illa
sunt forma rationis agendi quales.

Natura sententia. Nemo hic nimirum substantiam dicitur est deum quoniam
Dei con. in h. actus,
lib. in d. in con. in h. actus,
ut ad quodam, op. in h. actus,
positum in d. in h. actus,
vari. in h. actus.

Vide col. 98.

probat p.

causis particularibus nimirum efficiendi propria minime
ordinat. Hoc possumus ex dictis clare est. propter
tu ab alio potest tunc ut et a col. quod hoc utat.
eorum plurimum. Non una ut altera genti eorum
suppositis divinarum literarum oraculis apud eorum
col. extantibus. In agentibus per se de natura
subordinatis ut 2do Metaph. c. 2. septu. eto. eto.
lois affirmat potest in forma non tantum nisi de potest
ter a superiori ita ut superius simul generat ad
causandi actum: Imo sunt idem in quo per se
et. & auctor libri de causis effectus per se dicunt
causam prioribus & efficacius movet quam posterior
or: Sed deus est suprema & per se causam in effectus
liter ac se subordinari oportet omnia agentia crea
ta: igitur nullum agentem infra deum aliquam edere
potest actionem quia deus in eam proxime influat
Ex toto ut potest tunc tunc huius de se plurimum
verbi numero transmissum illud recte absolute

hinc s. August: lib. 7. t. xviii. cap. 7. & lib. 5. t. 4. q. 1.
 nisi ad litera ero. Sic t. lac re pub. erime p. b. lo
 sophat Mouet. Reg. nigt occulte p. h. a. unnoy
 creatura suam cog. motu illa uersata Dum frigen uisa
 perficiunt Dum uirueunt Sydera Dum alternant uoti
 Dum aboy aquaru' cap. h. g. agitata, Dum uiceta pul,
 semina euoluunt, Dum animatia g. g.,
 Dum inig uistas exierere p. mittunt explicit
 q. illi cum p. imu' cordita p. tang. implu
 ut alora p. ta miderat; q. ta ni suos cursu' uox explicit
 q. illi q. condidit p. uido motu administrare
 Deo p. h. Deum immediate concurrere suaz p. h. a. do.
 efficiendi uirtutem circa effectus alique pro
 ducendum exercere nihil aliud est qua' Deu' i. h.
 & uelle eum effectus ee: s. nihil p. ee q.
 Deu' n. attigat & uelit ee: s. nullu' effectus ee p.
 id quem immediate Deu' no' gaurat. Si q. dicit
 natio' ee uerum tunc, q. Deu' attigit & uelit ut
 sit idq. p. propriam uirtutem Dei & n. t. m.
 q. alienam: Deum aut tantummodo uelle ut effectus
 fiat p. propria uirtute, caarn; caatuy ac pro
 de q. ipse et immediate gaurat. Responde' h. q. responde'
 Deu' uelit ut effectus sit p. uim caa' na
 turalis t. m. seq. q. et caa' natu' gaurat p. d. u. h. u. e.

Et efficere pot. Maior e certa probati Minor.
 Deo omni n' xpianoru p'to unq' q'libet e ubiq' p' p'o
 hanc p'entiam & essentiam dicitur n' p'e q' p' p'ri
 oia subdit q'a uniuersa intueh q'a p' omnia
 conuat & p'p'tuam essentia intine beneficij illa
 q'libet ubiq' s'z sic illap' p'p'tuam q'libet in p'cedendo
 q'libet q' reb' orb' p'p'andiq' n'et & e' p' p'p'tuam
 q'libet q'libet aff'ctuum q' reb' creatis adueniunt.
 q'libet q'libet sustinet res in suo esse. *Deo dicit illa p'p'tuam.*
 q'libet q'libet summa p'p'tuam n'q' ita op' n'q'
 q'libet q'libet; Ma'n n'q' arte factorum
 q'libet q'libet; Natum u' a Deo p' creatore: Sed
 q'libet q'libet fabricata fuliunt in suo esse b' p'p'tuam
 q'libet q'libet; D'ng' n' soliditate lapidum firmitate
 q'libet q'libet coagulatione caloris d'nturmitate
 q'libet q'libet; q'libet q'libet n'q' p' p'p'tuam
 q'libet q'libet. Confirmat hoc n' testimonio eius
 q'libet q'libet; Si Doct'ib' paulo ante citati q'libet q'libet
 q'libet q'libet ad litera e' r'. Creatoris n'q' potentia
 q'libet q'libet atq' o'ntentis n'q' ita p'p'tuam
 q'libet q'libet di est omni creatura; q'libet q'libet ab eis q'libet
 q'libet q'libet te agendis si aliq' cessaret simul & illam c'p'a
 q'libet q'libet ret p'p'tuam omni q'libet n'q' consideret. Neq' n' si
 q'libet q'libet enti cum p'p'tuam n'q' fabricauerit q'libet q'libet

Augusti
 Confirma...

atq; illo cessante & abscedente stat op; ei; ita
mūdy uel itū oculi stare poterit si ei dege,
Greg. Gregorius gimen sui subtraxerit. Illud autē à D. Grego-
rio Hom: in Ezek: 17. Sapiens hinc simul
ac sancti hinc traditū est de eadē divina
re mō gēnādo: sic ē atq; nōt ut extra sit: sic
curat ut peccatū penetret; sic p̄sudet ut p̄-
tet; sic portat ut p̄sident. Reliqui est
argūta in q̄tā mō p̄sita dīsoluunt. Hic p̄ respō-
deh p̄ Deum uniuersū ad efficiendū egrē respō-
sione diuersa: s̄d obiectionē dī Deū p̄-
cere totū effectū in suo gēnē sicut & p̄ticularē
cā eundē in suo quoq; ordine producit. Nō autē
ita totum quasi vīsa sola s̄d adminiculo abīng
producat quō paulo dīg uerūdo effectū producit
et hoc respōsio factū bona est. Hic tū nō
nō dī respōdent eadē eē actionē dei & eā
ē dā dū q̄a s̄nt unū & eundē finē proximū
ac m̄ternum q̄ ē forma q̄ producit; tū q̄a
m̄t externū multiplicatū actionū quoq; mul-
tiplicitatem non infert adeoq; unā & eadē aū-
minero plures s̄re p̄t s̄nt exteros totales
et non subordinatos: sicut nāq; op; in gram
duorū amicorū effci p̄t ita ut nō minus

Respondet ad p̄-

in hinc sequi caeter sic quoniam effectus & dicitur
esse partialis: Nam ut dicitur: sapientia dicitur qd
art. 2. recte dicit & nos supra iudicamus illa dicitur
taxat caetera partialis certum qd in eodem caetera parte eo
denique ordine ad unam illius generis causam integram
dantur qd fluit ita ut sententia pendat ab alicuius
agendo; quo modo non concurrunt dicitur de caetera dicitur
sunt tamen dicitur & ignis v.g. cum ad producendum caetera
rem concurrunt modo quodam dicitur totales caetera & quod
dam modo partialis totales quia utique totum esse
utem operatur, ut n. modo se laboribus quibus partem
ut illa dicitur, hinc illos producat, ut dicitur: par
tiales dicitur sunt quoque modo quia sententia sunt dicitur
ra eo parte inflatum quem tunc adhibet eiusmodi
alorem producat: licet n. dicitur eundem calorem
quem simul cum igne dicitur se solo parte efficitur
n. tamen eundem efficitur valet eo tamen generis quod dicitur
cum igne operatur existeret sicut quodam efficitur
ciori quod ignis inflatum suppleat & impendat.
Ad id quod additum est respondet caetera dicitur poe qd
aliquo modo evocari instrumenta quare ex eorum modo
verba dicitur operatur; si tamen instrumentum proprie sumatur
ut res in ignis parte plane concurrunt: licet n.
caetera parte & illa dicitur, & inferiores dicitur substat
agat

Quoniam dicitur quod
sunt dicitur caetera
dicitur

Quoniam dicitur

ei creati in idcirco ad suscipiendu' calore subiecto
& reliq' circumstantiis committit resp' h'c f'ictu' no
ac sup'flum. Et q'qd ex f'ic' d'ri ampl'iq' regu' ex
mah' p'ter g'ursum in actione d' calore q' p'cedit
eik. Demde si res creata nihil o'io absq' p'ximaria
excitacione producere p'nt p'p't' ex citari q' noq' a Deo
humana voluntate ad ar'ly m'it'os c'seques' e'at,
surdum q'. Si dicitur q' p'p't' e' p'ri' sup'ior' no,
t'orib' mouere no' motum s'unt & p'ri' alterati
& cali alterare non alteratum. Q' d'at' car' p'p't'
e' comouendat qua' aliud agant. R'p'ndet' t'c'
illud p'p't' d' disciplina p'ologu' ite' intelligendu'
e' q' p'p't' sit sup'ior' motu' mouere non
motum & agere independent' ab alio' car'. Equo
p'atet q' d'at' causas eo sensu recte d'ri no' mouet
e' nisi motus & nisi dependent' ab agente p'ri'
q' una in' ip'is op'at'. Vigetis ampl'iq' hoc no'.
Ea' p' a' en' no' t'm' h'c p' a' m' op'ando q' et m' op'ando
e'nd' d'ubie no' p'ri' op'ari d'at' d'ed'et' d'at' q'ia
causab' d'at'. So' un' d'at' qualif'iq' ante op'io' a
Deo no' g'ursum no' attingat ip'ant' d'at' causab'
actione' d'at' e'it alia q'dam actio a' Deo car'
p'ri' elicit'. Q' Ea' qua' d'at' car' ab ip'is mouet' d'at'
& excitat'. R'p'ndet' falsum e' q' d'at' p'ri' no' a'
agat' e'it alio' p'ri' g'ursum quem d'ic'et' to

Obiectio.

Responsio.

Alia obiectio

Responsio.

in humanis actionibus ceterisque rebus naturalibus manifestatur.
 Patet ex Aristotele 3° libro ethicorum capitulo 1° textu 29. & 31.
 & 11° Metaphysicorum c. 1. textu 36. & c. de 2° quod unumquodque per
 se ab illo cuius gratia fit cuiusmodi est finis.
 Et autem illud a quo aliquid per se pendet vere ac proprie
 illius causa est. Per hoc videtur quod unumquodque per se
 non fit nisi ex parte realem an vero finem intentionalem per
 applicationem causa brevis quod tunc fine dicitur convenire.

Quid sit finis

Quaestio 1^a

videtur per 1° 2° finis multiplex est ut videtur et est in probatur per 1° 2°
 ubi notatur quod finis multipliciter dicitur per
 modo vero animadvertenda est illa divisio quae fit per
 in 2° de et Aristoteles c. 1. de sensu et intellectus c. 22. & in
 philosophis qua dividitur in finem cuius & in finem
 finis Cuius dicitur id cuius consequenti causa per se
 fit fine id sit res aliqua quod per actionem fiat
 fine usque & finitio rei etc. Finis Cuius dicitur id
 in cuius gratiam aliquid fit quod non est quod egrotat est
 finis curatio; et ut Aristoteles ait 2° de philosophia
 c. 2. omnia quae ante fiunt sunt gratia rei. Intellectus
 finis hoc interest quod finis cuius sit divisio in aliquo

2° per se in 2° de
 finis.

finem cui; finis autem cui ex se sua non necesse di-
 gni ut inveniatur nisi alium finem. V.g. Sani sub quo est finis cuius
 hec de se non dirigunt nisi ad se ipsum cui in gratiam illius et eadem as-
 picienda laborat; at ipse agens forsitan se ad
 dirigat in alium sed eodem finem cui forsitan prima
 amore se se diligat. Amor finis pro
 est amor concupiscentia amor possessionis est
 amor amicitie aut quasi amicitie ad quem
 dirigat amor concupiscentia. Non enim cum ubique si
 nam isto in gratia conveniat finis sed illa communis
 qua parsim ab arte notat uti gratia cuius aliquid fit
 dubitatur tamen ab aliquibus non inveniatur finis cuius
 finis simpliciter dicitur quod eadem ut iam dictum est
 et eodem modo tunc se dirigat in finem cui.
 tunc si quod ea quod parsim et sine scribitur artes
 attendit consideravit iudicabit forsitan illud se contra
 utique finem cuius quod finem cui esse dicendum finem
 simpliciter; ut cum ait finem esse se intentionem ubi
 in executione forma introducenda esse finem in
 tenentur ab agente in se in omnino loco paulo ante
 titulo. Cum vero dixerit quod arte finit esse gratia
 non modo subdit injungit et nos quodammodo
 finis quasi non auderet finem cui appellare
 finem simpliciter. Dicendum tamen omnino est utriusque generis

Verba hic non sunt
 nisi simpliciter dicta.

in finibus simpliciter numerari potest in utroque illorum
sit id quia cum agentis operatur. Nec refert quod
si finis cum dirigatur in finem cuius est subiectus
dicitur isto non modo efficienter causa subordinata
superioribus et tunc simpliciter causa ut solus ut homo &
dicatur hoc tunc instrumenta quorum dicitur potest et
dicitur efficientia simpliciter. Negatur hoc ut hinc
non attribuitur simpliciter in modo finibus vel ipsi
quos exercent; Non autem instrumentis quibus
ea quae instrumentis sunt ab instrumentis finibus
ac principaliter fieri dicantur cum potest dicitur
instrumenta fieri. Quod autem dicitur autem esse ut
quodammodo finis omnium quae arte sunt ita est
accipiendum Verbum (quodammodo) ut apparet
finibus tunc non imminuat sed alium finem non
afferat quia ibidem loci attulerat; primum
ac si diceret: sunt quippe et nos finis eorum
quae arte sunt sed alio quodam modo ut finis
cuius quae alius est finis tunc a fine cuius de quo
paulo ante fuerat locutus. Hinc explicatio
manifesti signum est id quod statim simpliciter et si
ad hoc subicitur dicitur esse finis a se respectu
in quibusdam de potentia in scriptis libris traditur.

obicitur.

solutio

Quomodo verbum
quodammodo in
libro sit traditur.

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit. quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

Dicitur tamen
has ita signatis

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit. quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit. quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit. quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

Dicitur tamen
has ita signatis

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit. quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

una illigenda sit
Vox appetit

quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit. quos postea in 2do lib. et aia loco citato apte
rebulit.

78
tm quatenus si: apprehendit eē qd quoniam n
ant ut est id pp q alia finit licet alioq
revera alia finit ipfio qua: qd qd fit et debet
Ecc talis eē utr finem dno fine n sua qd
tate rōiq forte includere hoc ut ipfio qua
aliud fieri alia finit sp qua rōe si consp
& cognoscit non qd ipfio aut cognoscit forte
p tm maatu. Verumtū opp non est ut finis
ut maatu ut forte cognoscit ab ipso mediato ager
pp fine p sufficit ut cognoscit ut ab ipso ut ab ipso
quopiam a quo ad agendū impellit cogitatur ut ipfio
stut. Neg et opp eē ut .i. pp q aliud ut una
finit revera fit om de eā sua tale pp q cetera
merito fieri debeant .i. sufficit ut ut eade sit
ut cuiusmodi eē in dicit: sic vera qd nō ut
proprie finis eē illig q pp illam studys navat eē
mofynab largit de: ex qd qd talis dno qd
folet. Finis eē ut ut obijit appetitum sine rōe
sine scriptio sine proprie sine impie dicitur
qua dicit quōdam & comenens sine revera
talit fit illa res sine tm talit apparet ita
eig psequendi qd agens opch.

Alia de fine

79

Notandum eē pterea una rōe qd nō tm finem sed
tudinem. Notandum ad finem qua qd ipfio dno finit
aliud psequendum qd quātū aliam qua sufficit

ut necesse est referri; Itaque in eisdem
 habitudines naturae & multipliciter ea media referuntur
 ad aliquid ut quodlibet se et ut quodlibet
 manifestandi ornandi recipiendi comprehendendi
 pro Medicis quod est sano tuenda sanitatis causa ad si
 bet Medicamenta media illa ad quodlibet ad con
 sistentiam refertur sic per produciens ex nihilo res
 creatas ad manifestationem bonitatis suae utio
 illa sua retinet & sic dicitur. Ad hoc
 notanda sunt varia sunt divisiones: Similiter
 quae est forma per generatorem si ducta &
 fixa in genti quae est essentia cum gratia uniusque
 quae divisione colligitur ex toto per generatorem cap. 2.
 ex: 53. et hoc de phys. ex. 70. 70. Dicitur
 in medio quod ad aliquid ordinatum & ultimum
 quod non est alterius gratia ut finis ut per ut in
 certo genere ut finis physica v.g. de colorum sci
 entiam de: Est et finis virtus quae spectat rationem
 toti universo praecipue & particularibus quod consistit in
 ore particularis in quibus agentibus. Tandem dicitur
 in totalem & partialem si finis adaequatum
 & inadequatum in finem per se & per alios in rationem
 & supra rationem in bonum & malum in aemulatio
 in de.

Varie finis dicitur
 aut.

Quomodo Finis causet

Quaestio 2da.

Qua sit finis causalitas no' quomodo ut ambrosius
sed ex ipsa superior q' hinc dicitur finis ratione q'
hic q' stat finis causalitates ut e' propria & distincta

In quo efficitur finis
causalitas
Quomodo finis dicitur
agentis motu

causa in eo consistere ut sit in eius gra' catena
finit: hoc aut' fieri neq't nisi finis moveat q't
ad agendum moveat n'q' non nolu' p'prie s' nolu' au'
ris & t'lectio'n' q' e' metaphisic'.

finis vere dicitur

Et recte dicitur
vere d' finis: ut n' ad opaco's caa' efficien'ti
sequi effectus ita proportione quadam ad app'et'u'
rem finis sequi in efficien'te appetitu' & cogita'
tab eiusdem & sequen't' et appetitu' medioru'
q' ob' finis ille comparat: Quia rem hoc ex'p'e'
Declarat ex'p'lo.

judicare d'comparant comodo: ex. q' 21. art. 2. q' p'
ntate v'g' p' omniu' certu' peculiaris q'da' rati'
tab rati' animalis q' dicitur & accommodata: q' n' d'
aliud est qua' p'nam + qualitate' p' p'prie. s'c'
q' sequi rati' q' uenientia' seu bonitatis fortis. p'
satis subon'e' rati' appetibilis: ideo n' unig'g' q'
p'prie q' boni seu q' uenientis est. Tandem dicitur
rati' finis qua' sunt ad media & ad ea qua'
ipsiq' gra' finis referit. Quia p'prie loquendo
finis no' ex'p'at cuiusm' appetitu' ut p'ul' n' d'

mediocris; ipsa x efficiens caa fine appenderent
 boni & digni qd piaz cuius gra alia sunt effectus
 exultat et sese ad cupiditate, finis et mediocritas:
 Finis no solu gferat ad hoc obiectum unde propri
 am actum puausum illig amens erga finem
 media no est si fine h in efficiente.

Dubium sm positae finis pp illa motione amoris Dubium
 na efficientis caa afficit seu exultat efficiens
 magis dici. Sedel proprie no poe tñ q a motu solutio.
 imo no e motu p hys que solu efficiens hys
 in qd caa efficiens caa h in se pua
 pua actum illig motu in actu a caa effie,
 e puausum. Finis no no h tale puausum
 moueat metaphisice tm eo no quo puausum
 ab auaro in eig aco appetitu exultare de
 no q occasione auaro edeunt ut offendet
 effectum actu illum uoluntatis q appetitu appd,
 ah eliceret.

Dm Dubium est istare obiectua seu translatia Dubium d m.
 ratio ad essentiam finis ut caa est puausum Sedel Solutio.
 perlat. si dicit mouere est effectus finis q non puausum
 perlat ad eig epium. Sedeo negando puausum h Sedel.
 mouere obiectua ut appetibile e caa finis si
 ut mouere obiectua ut imitabile e caa caa
 puausum. Hinc et qd de actioe i theris puausum.

Solutio.

obviantis appetitui ipsi fine antecedere notione
illam causam fixam qd finis causalitatis in eadem
notione qd finis non dicitur. Sed et iterum
voluntati quae appetendum proponere nisi alia
alio quodam precedente fine casualitate moveatur.
In primis non opponitur propria obiecti sui ut in
dubio ad illud perficiendum qd precepto in illa
bona & convenienti sit eandem dubio finis rationis
sive potest sine postea sui obiectum voluntatis

Alia obiectio.

impio sine aliunde notione percipiat. Si denique
obvians ex his qd fixam non est causa propria
in se caret notione & actione physica sed
modo metaphorica. Quia finem non in se

Solutio.

dicuntur causam physicam est qd agentia physica in se
propria illa finis notione impulsu speculati & opo
tates physicas ob finem aliquem producant.

Quaestio

poro cum qd finem movere efficiantur finis per se
sit actu dum movet quodammodo sedum quam esse
non moveat cum finem esse reale qd extra notione
bitum est finis an secundum esse intentionale qd finem
forma intelligibilem qua actu efficiantur; denique an
actu sit intentionale est in mente artificis. Quia
cum secula coram finem movere efficiantur secundum esse
ale qd ut habet ut habebit ut hinc per ut habet

Responsio

per se esse hinc per se finis secundum illud esse causat

forte cuius sequendi gratia efficiens movet & operatur per efficiens
 movens in movens ut agere quod est reale; quia intentionale
 iam habet quod finis causat secundum esse reale. Denique
 illud esse causat finem quod cum non ageretur finem
 sua dicitur laborare: sed frustra dicitur laborare
 cum non ageretur finem secundum esse reale quod est:
 3° secundum illud esse causat finem secundum quod est illud de
 per se & quo presente cessat actus quod agens
 appetitum explet de in cuius possessione agens cessat
 3° de in per se efficiens quod est esse reale quod finis
 causat secundum esse reale. Est autem esse intentionale
 quod negat finem causare in sensu ut cognoscere
 actus agentibus in quibus finis non causat:
 in nullo non finis movet agens nisi per hoc quod
 esse intentionale ut in ipso agente per finem, ut in alio
 agente ad finem dirigit quod addo per ut sensu care
 per quod licet esse intentionale finis non habeat illud
 quod tales res ad finem suos dirigit semper eam
 utitur et illud esse intentionale.
 ad obsequium Non est in se causare per finem actus ut in
 ut est non ens quod non potest causare Respondetur non est
 actuale non potest causare nego; Non ens quod non actu
 est nec esse potest ut reversa ut indices agentibus non
 potest causare concedo sed non est in se non ens nega
 quod est finem. Unde quod non est ens actu
 existens itaque potest ita et id est quod non est actu

obicitur - da

existens mouere potest ut appetibile. obicitur etiam si
fit ut esse reale finis non sequatur in operibus agentis
et saltem tunc agens mouetur secundum esse intentionale
reale finis. Quod autem per se videtur. Vnde sapienter

Solutio

quod magis actu sequebatur. Quod et in hoc casu agens
mouetur secundum esse reale finis quod et si actu non
fit nec futurum fit per se esse. sed existit
Non enim illa solum quae actu existunt sunt entia
realia sed et quae prohibita cum possint intelligi.
Et talia sunt bona in eis et boni conuersantur
bona et appetit et agens mouere potest in bonum

obicitur - da

fit obicitur appetit et potest subire rationem finis. De
his sapienter sic fit ut agens mouetur a re quae
simpliciter est impossibile et saltem tunc finis causat per
esse intentionale. Quod magis fieri potest ut agens
mouetur ab aliquo quod appetit est impossibile, quia magis
subtile ut non sit ratio subit ita nec sit ratio
consequentis nec rationem finis accipere igitur est ut esse
impossibile si quo modo agens mutare debeat in
prohibitum aliqua ratione eo modo quo malum in
dit forma boni ut a voluntate appetit. Vnde
et quod appetit quod sperant quod nec est nec erit nec nec
esse potest illud non appetit forte ut tale per se in actu

Solutio

hoc est, ut qd' reuera tale, appetit e' illud forte ut
 possibile atq' adeo reuera impossibile secundum apprehensione
 ipse e' possibile. *Obijciunt* 3° Nihil actu causet nisi obiecta 3ta
 actu sit alioq' nisi causa realiter e' effectus realiter no
 est alio realiter: s; sicut secundum esse reale ut hinc
 non cogit q'. hoc argum' est si in superiori se fecit solutio
 conueniat eiq' in solutio a superiori quique modo
 uerba rem hanc paulo clariorem reddet hanc
 negando maiore: & licet alio caa nunq' nisi in
 actu existant actu causent hoc in finel finali
 caa attribui n' debet unq' no est q' sola caa
 finalis ut ex defectu met' causet: tm' n' abest
 rei defectu dum defectu respugnet no esse ut
 obijci repugnare uideat esse gradum desiderium
 eorum q' nondum hinc unq' quib' ut nro p'ca
 imm' ee possint nondum s; Itaq' nro mouent pro
 p'ca & metaphisice s; nro uer' efficiend' & obiectu
 iob' hoc e' discrimine q' nihil p'cipue mouet s; nro
 actu in reum caa saltem p' nro nro alioq' unq' nro
 uerba agit: Ut aut' metaphisice moueat salit est in
 ut sit actu applexum ab agente aliquo creato; isto
 no' deducit caa agent' e' statu intendenti potia ad
 statum intendenti actum: Veru' ipsum esse reale q'
 intendit e' no' mouendi; conuolus aut' illy e' g' d'atio s;
 qua no' mouet ut dicitur est. *Obijciunt* q' effectus no' obiecta 4ta
 est caa s; finis secundum esse reale e' effectus q' no' est

78
 Discrimen inter
 agentis p'cipue &
 metaphisice mouendi

causa de ita ratione hinc qd qd hinc sicut. Re
spondeat effectus forte no e causa s; natura. In can
dem rem quaterq; efficiens ad sese efficienda q; sequi
dum de. monet sine eo; & eandem ipsam rem in
partem ut angustiam quaterq; appetitum salutat qui
etiam reddit effectum esse.

Quare ad ephem' et effecti causa finalis non nat' e
oio efficiens opaco in yst numerandi sicut aa alig tm
pro q; hinc sicut solutio 2do phis. 17 q 22 art.

Legem conitib' libere opaco & fieri aliquem obtinere sicut usus
opaco ordinem quenda m' se hinc spectari q
iam ea s; p'p'et. 1a simplex anoi sicut. 2da de
dem' eisdem assequendi 3ta Indicia qua notata
sine adipsi optat non iam simplici appetitione ut nota
s; p' nova idonea notum in p'p'etiam eph'eta
q; hinc 4ta Medicorum ad eundem p'p'etiam comparanda
investigat. 5ta Indicia et modis. 6ta medicorum
Atq; 7a eisdem modis eph'eta applicatione

Quasi
Finit' adeptio. Quare q' a p'p'et' non hinc sicut notata
m' effecti causa finalis memoranda sicut. Comeniat
q' q' p'cedenti q' hinc dicta sunt respondens in ipse
Duplici s; p'p'et' nimb' duplex e' finit' effecti alios non p'p'et'
Dulos alios no solum non p'p'et' q' dulos s; modo
p'p'et' sicut dulos effecti: In p'p'et' q' hinc illa
a hinc

...arbores numerada et q̄ in media exphate foruntur;
 ...a finis cetera. Hoc int̄. mte s̄ h̄o p̄tel q̄ res q̄ finis
 ...ominat nota c̄a finalis proprio modo et uolunta
 ... ad amore v̄ q̄ supradictum q̄ est prioris q̄oris
 ... ille quos est uery effectus c̄a finalis. por
 ... ga in illo amore n̄ est somitas & quementia q̄
 ... uoluntat̄ effectus ad se p̄trahat eo modo quo finis mo
 ... uere ac p̄trahere solet.

capit 8 uum.

In quo cap̄ stater & p̄lix controuersiam ad p̄sentia
 ... tam par̄ facientes p̄p̄nt uol̄t̄ utrumne p̄ p̄ si
 ... Deinde quam sit uis neut̄at̄ in uol̄t̄
 ... cum res natural̄ necesse sint atq̄ oculi hoc
 ... formati q̄ pedes uenter & cetera animalis v̄ q̄
 ... quomodi sint talibz ordine q̄structa an id p̄e
 ... ueniat à n̄a an uol̄ ab aliquo fieri. Affirmationem
 ... q̄ p̄ionibz p̄tem s̄t uol̄t̄ geludat̄ stator /². Curatio
 ... à casu ut fortuna sunt res p̄ nec p̄leuz sunt: at
 ... res natural̄ p̄ aut frequat̄ tales eueniunt q̄ res
 ... natural̄ à casu non sunt q̄. It̄ p̄ finem q̄ n̄ aca,
 ... su n̄ p̄ p̄ finem sunt. 2da Ars aut p̄ p̄it
 ... raq̄ aut ipsa imitat̄. Sed ars p̄ finem op̄ali
 ... q̄ & n̄a. 3ta Non q̄tinget̄ error in arte nisi
 ... ars p̄ finem ageret q̄ et in n̄a p̄tm s̄m error
 ... nullus q̄tingeret nisi finem n̄a intenderet; q̄ ta